

L'Esquella de la Torratxa

Any XLII Número 2108

15 cèntims = Atrassats 30

Barcelona, 6 de Juny de 1919

—I que vagin dient que els caliquenyos no tiren!

EDEN CONCERT

COMTE DEL ASSALT, 12

TELÉFON NÚM. 3332 A. ::

MUSIC-HALL DE PRIMER ORDRE - Tots els dies grans espectacles a les 3 1/2, tarda i a les 9 1/2 nit

Éxit de CIPRI MARTÍN genial cançonetista

CALÇATS A PREUS DE FABRICA

MODELS DE GRAN NOVETAT
MO ELS PRÁCTICS PER A PEUS ELCATS

CALÇATS FINS
I ECONÓMICS
DE TOTA MENA

LA FRANCO ESPAÑOLA
, ESCUDILLERS, 25
BARCELONA

VENDES AL ENGRÓS I AL DETALL

El mejor disolvente de los uratos
Asepsia de las vías urinarias
Ósticos nefríticos
Reuma articular
Nefritis
Tifus
Gota

UROMETINA
L'AMBIOTTE HERMANOS

Señores Urotropina - Hexametileno tetramina - Formina
PÍDASE
folleto expli-
cativo. Muestras
a los señores médicos
Agte gen.: S. NAVARRO
Rambla del Centro, 8 y 10-Barcelona

CAÇADORS!

Les millors espadenyes
més ben construï-
des, sòlides i cò-
modes, per a caça,
camp i tennis, són les que fabrica la casa

BORNAS Hospital, 24, ent.
BARCELONA

Vendes al engròs i a la menuda-Expedicions a provincies

Soler i Torra Germans

Rambla d'Estudis, 13 i Bonsuccès, 1

VALORS - GIROS
CANVI - CUPONS

Negociem els cupons Interior,
Exterior, Amortitzable 4 per
100, Bonos Tresor 4 3/4 per 100
i Cédules Argentines 6 per 100
venciment 1.º de juliol pròxim

Recomendamos a los dueños de Cafés, Bars y Kioscos de Bebidas, prueben las especialidades

Chufa a la Valenciana
Naranjada natural
Soda a la Crema

Montané

Indiscutiblemente las mejores preparaciones conocidas

Al por mayor: **JOSE MONTANÉ**, Plaza del Borne, 19

Blocks Notes

a DEU céntims

Unió, 3.-BARCELONA

Tintes bones qualitats

UNIÓ, NUM. 3

Bazar DE LA Unió

Útils per a escriptori

BARCELONA

CRONICA

MOSÀIC ELECTORAL

UNA vegada, l'Azorín, deia: «Agafeu a aquest senyor que vos saluda amigablement tots els dies i que no sabeu ben bé qui és, el presenteu candidat, llanceu el seu nom, el repetiu cent, mil vegades, i triomfa.» Doncs, no. Agafeu un home que és marquès, que ha tingut el pare alcalde, que ho ha estat ell, que pot, com don Joan Tenorio, saludar l'estàtua del seu progenitor en marbre, que repeteixen el seu nom tots els papers grocs, vermells, blaus i verds, el presenteu candidat i no surt. Això ocorreix, naturalment, a Barcelona.

Agafeu un altre home. Aquesta vegada doctor oculista. Té una clientela!—diuen admirats. Triomfa la clientela d'En Cambó; triomfa la clientela d'En Lerroux; triomfa la clientela de l'Alomar; però l'autèntica, la pagadora i l'agraïda, la del doctor, no. Una altra inconseqüència electoral. El doctor oculista, com un Crist modern, adoba la vista i la torna. S'ofereix com a diputat, i resulta que no el poden veure, que políticament no el poden veure. El doctor dels guariments meravellosos fracassa en l'oftàlmia electoral. Nosaltres creiem que el doctor Menacho no ha perdut per ésser monàrquic, sinó per ésser doctor. Tots els doctors perden les eleccions, siguin republicans, siguin monàrquics. Va perdre el doctor Queraltó, va perdre el doctor Tarruella, i ara el doctor Menacho. El doctor Robert es va emportar a la tomba la recepta que feia triomfar les candidatures mèdiques.

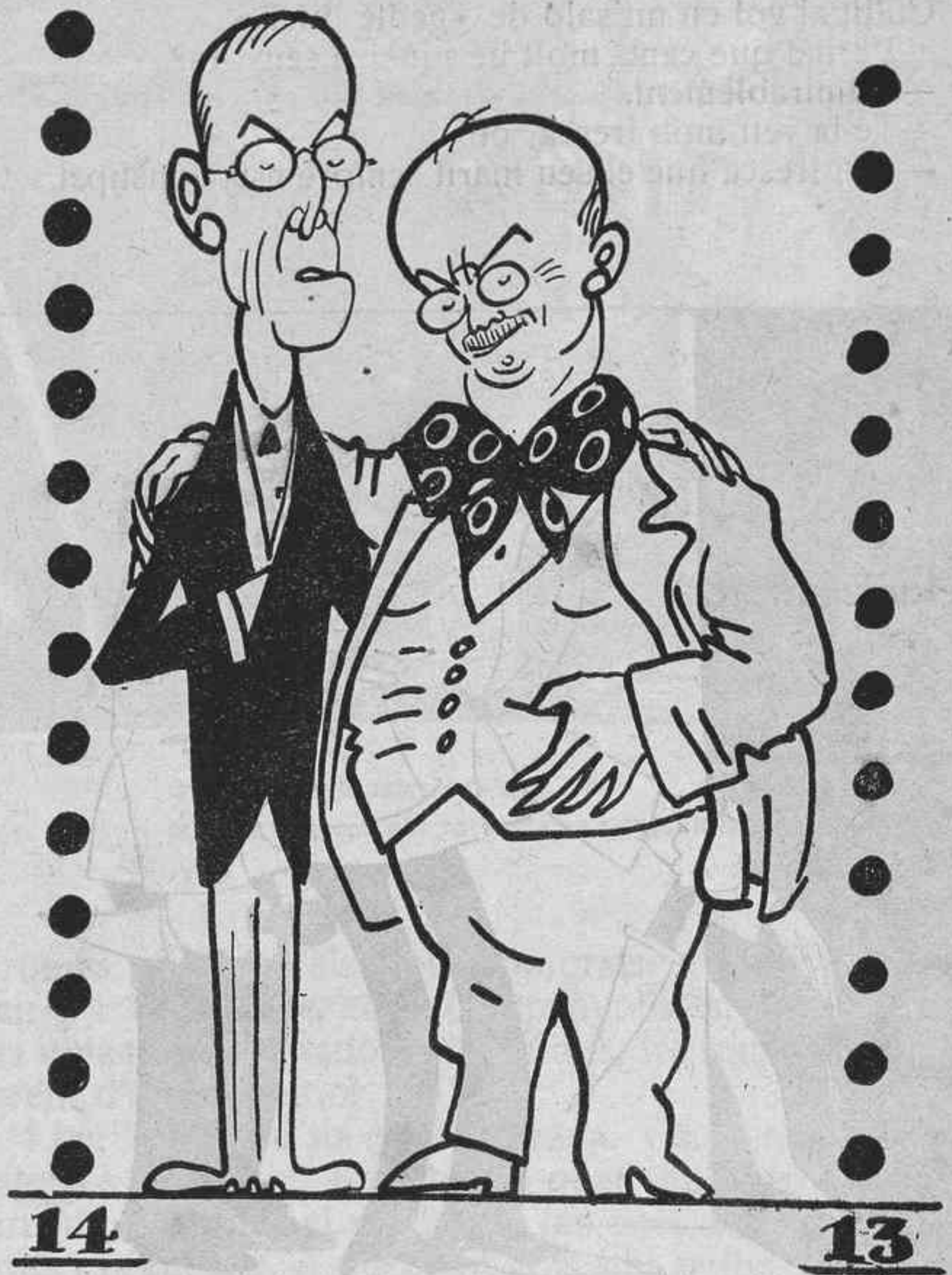
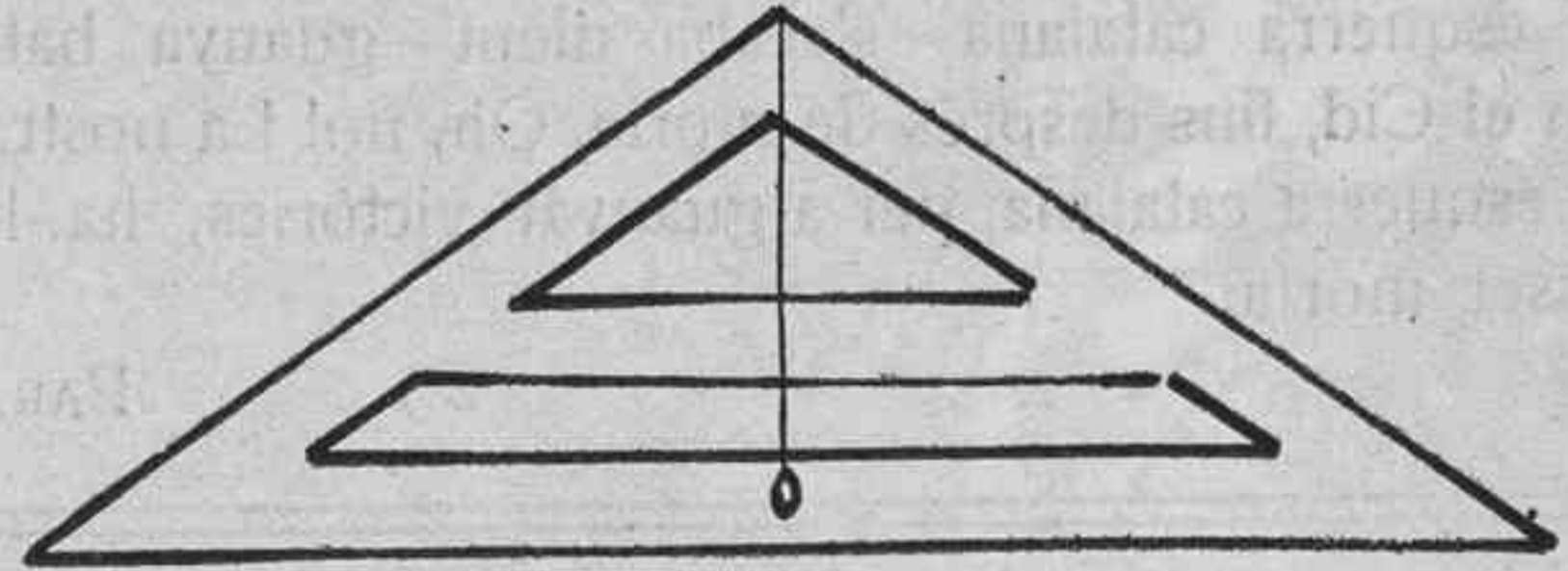
Falla, doncs, la teoria de l'Azorín. Es que En Rius és un apòstata, i el doctor Menacho un home de gabinet—hom respondrà. Però, i el senyor Bosch i Alsina? El senyor Bosch i Alsina té llotja de proscènic en tots els teatres; té la llotja fixa de la Rambla, en la «peixera» del «Liceo»; cotxe permanent en el Passeig de Gràcia, i, quan s'esmenten noms, hom esmenta el seu i quan apareixen cases conegudes apareix la seva. I, no obstant, tampoc surt diputat. La teoria electoral de l'home conegut torna a fallar.

Aquell enginyer malaurat, l'Eduard Calvet, tenia raó, quan va ésser derrotat en eleccions municipals. Com era possible la derrota d'un ex-president del Foment, ex-diputat, ex-senador, d'un «gentleman»? En Calvet, somreia: «Creieu-me, en eleccions, el poble no fa cap cas de la popularitat.»

* * *

Mireu sinó l'Alomar. Que En Rull és condemnat i la ciutat ho aprova? Ell es regira contra la ciutat. Que fusellen a En Ferrer i gairebé tothom assenteix? Ell es redreça i apostrofa. Que els francòfils segueixen exaltant a la França victoriosa? Ell, francòfil, davant el veredicta contra En Jaurés, es declara adversari de França. I la ciutat vota i l'Alomar triomfa.

Jo crec que el triomf el deu a la seva xalina, símbol del seu geni. Ja no en queden de xalines simbòlicament romàntiques. A l'esquerra en restaven encara, però En Pere Corominas retirà la seva, i l'Ignasi Iglesias també l'ha abandonada. L'Alomar, no. Un anacronisme? Potser sí, però les xalines del vuitcents eren les xalines que perdien; la de l'Alomar, la del noucents, és la xalina que guanya.

EL PROGRAMA D'EN BIEL

— Un punt menos que vostè, perquè no digui que li faig la competència.

A aquest home que es diu don Narcís Batlle, la victòria li té una fidelitat sorprenent, sense possibilitat d'engany ni de divorci.

—A qui votareu?—preguntàvem.

—Als regionalistes, però esborrarem a En Batlle.

Així, dotzenes, centenars, milers de regionalistes. Don Narcís Batlle semblava el candidat predestinat a tots els infortunis. I en les eleccions actuals, com en les passades i en les venideres, surt victoriós. Don Narcís Batlle, sota la seva firma notarial, podria posar-s'hi la divisa de París: *Fluctuat nee mergitur*.

—L'Alomar ha guanyat la minoria pels vots de l'esquerra.

—La «Lliga» ha triomfat pels vots de l'esquerra.

Aquestes dues opinions electorals són certes. La pobre esquerra catalana—s'acaba dient—guanya batalles, com el Cid, fins després de morta. Oh, no! La nostra pobre esquerra catalana, per a guanyar victòries, ha hagut d'ésser morta.

PARADOX

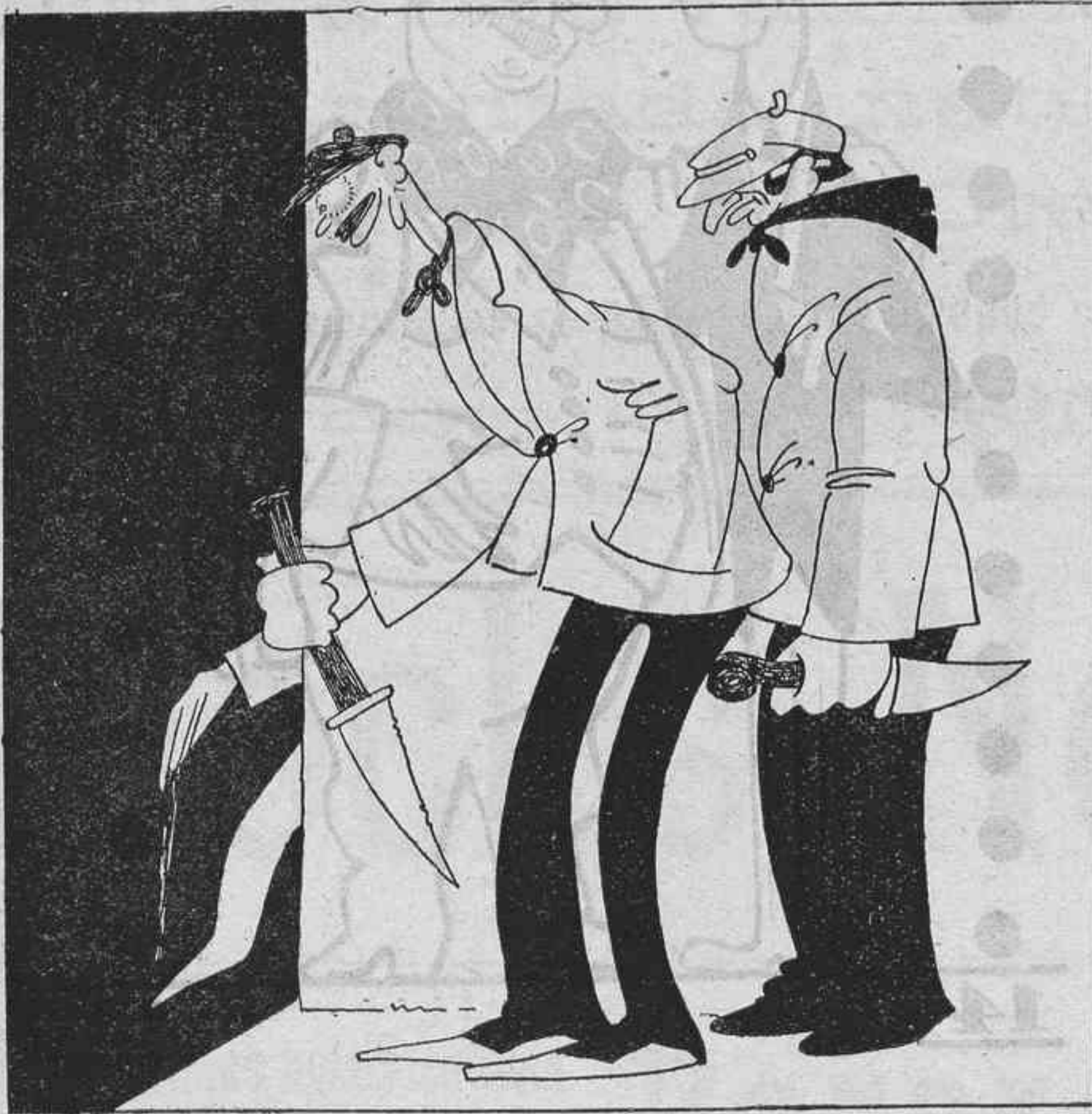
Cullit al vol en un saló de «gente bien.»

—Veritat que canta molt bé aqueixa senyora?

—Admirablement.

—Té la veu molt fresca, oi?

—Tan fresca que el seu marit sempre està constipat.

—Li pregunto qui és?

—Sí; i si és de la U. M. deixa'l estar, que tampoc li deu quedar cap quarto

L'hàbit no fa el monjo

El passat diumenge, coincidint amb la diada electoral, se presentaren els guàrdies municipals habillats amb un trajo nou. Els trajos i gorres que fa un temps, en ple Consistori, donaren lloc a nombrosos significatius comentaris. L'indument que motivà el que se retiressin els dictàmens en els quals la Comissió corresponent proposava l'adquisició de les distintes peces que componen l'uniforme, qual cost varià considerablement després de les escameses d'una minoria d'ardits regidors.

Ni en la forma ni en la qualitat, suposen els nous trajos dels municipals un model de perfeccions. Les teles venen a ésser un mosaic de colors. La construcció sembla realitzada a corre-cuita. Ja ens dariem per satisfets, si la bondat de les teles, sigués, quan menys, quelcom recomanable.

Momentàniament, i sigui com sigui, hem pogut veure els nostres municipals sense les solfes, les arrugues i genolleres que els són peculiars, i els caracteritzen als ulls de la gent; les llànties que els caracteritzen, donant-los un caràcter únic i inconfundible.

Parlant dels uniformes dels municipals, s'ha dolgut algun periodista de que les guàrdies de la Ciutat ofereixin sovint l'aspecte lamentable que tots sabem. De que al construir-se els uniformes que ens ocupen, no s'hagin tingut en compte els principis estètics.

Sense, potser, tenir present que el mal de que les guàrdies adoleixen, l'origen de les deficiències que de temps inmemorial s'observa en aquest servei importantíssim, és més fondo i arrenca de més lluny que d'una guerrera mal tallada, uns pantalons curts o una gorra de plat en substitució del ros.

Si sigués possible començar per crear al guàrdia...

JUST

A CAU D'ORELLA

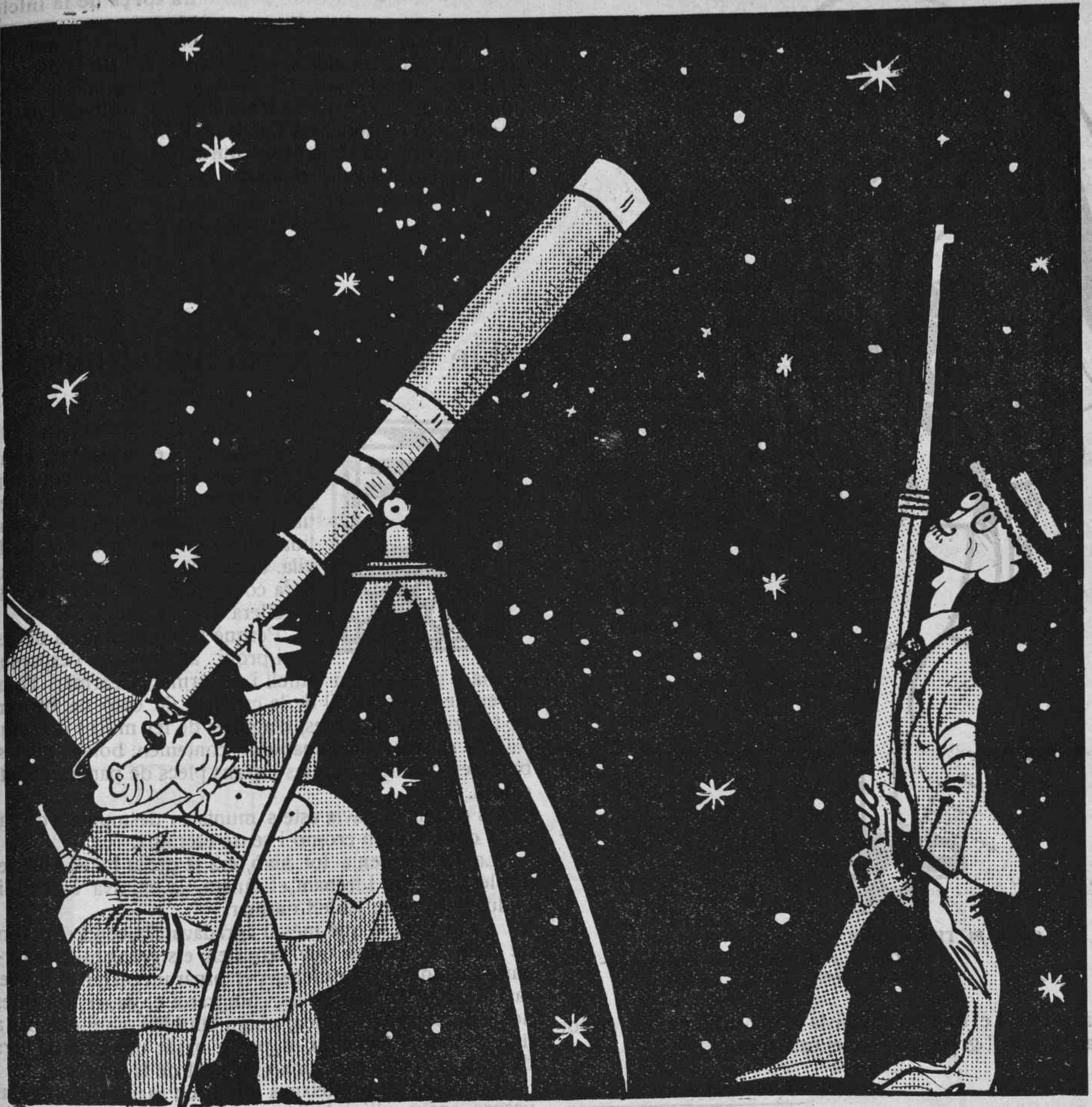
El dubte

Ara per ara el senyor Sala és el rei dels nostres monàrquics i En Rius el seu príncep d'Astúries. Bé és veritat que per alguna cosa En Sala se diu «Don Alfonso». *Le nom fait le chose*.

Però com a bon monarca constitucional, don Alfonso, don Alfonso Sala, regna però no governa, i En Rius, convertit en el conseller suprem, li dicta les idees i les normes.

Nosaltres, per la nostra professió de periodistes, assistim a la presentació de candidats en la U. M. N.—ja direm després el nou significat d'aquestes majúscules.—La nostra taula s'esqueia prop de la presidencial, i sentíem les converses banals dels capitosos monàrquics.

Li arriba al senyor Sala el seu torn i amb el dubte de fa vint anys. En què parlaria? En castellà o en català? No l'havien proclamada la unitat política? Doncs se imposava

DESPRÉS DE L'ESCRUTINI

la unitat de idioma. Però no resultaria una mica ridícol usar el castellà, el castellà que ara es parla?

El senyor Sala s'acostà an En Rius:

—En què haig de parlar? En castellà o en català?

En Rius no vacil·là, i decidit va respondre:

—En castellà, home, en castellà!

La cosa fatal

Tota la lògica electoral atribuïa als monàrquics un èxit superior a l'obtingut. Al mateix Cambó el preocupava el número de vots que aconseguiria la Unió Mo-

nàrquica. Sumats als vots comprats, els de la «gente bien», i els oficials, els dels espanyolistes, no obtindrien una votació menassadora? Nosaltres, francament, participàvem d'aquest temor.

I bé; la votació ha estat migrada. Onze mil vots. Els mateixos del Bloc Republicà, quan lluitaren contra En Lerroux. Per tant, el martiri de les onze mil verges electorals es repeteix. A onze mil vots s'hi arriba, però no es passa.

La causa? Un amic ens l'explica:

—Tots cinc candidats monàrquics eren catalans. Ni un de castellà, quan en la candidatura republicana n'hi

—Què diables filustra cap allà dalt?

—Miro a veure si els vots ens han fugit a la Lluna.

ALOMAR, EL TRIOMFADOR

—Gracias, pueblo amado!... No esperaba menos, de vosaltres!

havia tres. I el bon espanyolista té per màxima que en tot català, si se'l grata, apareix el catalanista.

El mateix de cada any

Acabat l'escrutini, el carrer de la Cucurulla (carrer de la «Lliga») s'ompli de gent. Eren les sis. Pel carrer de Santa Agna avançava una jardinera, i els cotxers que la guiaven començaren a fer ganyotes i a posar-se els dits en els llavis, demanant silenci.

La jardinera anava plena de toreros, i els cotxers, en veure's davant la gentada catalanista, temien una manifestació desagradable. Efectivament, el cotxe desfilà en mig de xiulets. Però, al meu costat, es va sentir un crit de ¡visca l'Espanya gran!

—Per què ho criden?

—Perquè l'any passat uns altres toreros passaren per aquí, camí de la seva fonda: la del Pí, i ningú els hi va dir res. En Cambó i En Ventosa eren ministres i vitorejaven l'Espanya gran. Aleshores aquests toreros eren també l'Espanya gran.

La moda d'abreviar amb les inicials les denominacions dels partits polítics, va aparèixer en *El Poble Català*, presa de França. La gent juntà les inicials i feu noms Així, del Partit de Unió Federal, sortí el *Puf*; de l'Associació Nacionalista Catalana, l'*Anec*.

Ara apareix la Unió Monàrquica Nacional, la U. M. N., i interpreten així l'abreviatura:

—Una m..d.a. nova.

De Laieta a donya Eulària

RA la néta d'un espardanyer; àvia i avi n'estaven més gelosos que una gata dels seus cadells; de molt petita ja anava més mudada i repolida que cap altra mosseta de la vila. I aixerida com un pèsol i riamera com un cascall sec. Tenia la cabellera negra i ondulada.

Perquè fes una miqueta de negoci propi, al fons de l'espardeyeria li posaren un taulell i un armari. L'armari l'ompliren de rodets de fil de la cadena i de cotó de brodar, de trenzilles i de cintes, d'agulles de fer mitja i de cosir.

Els calaixos de l'aparador contenien boles, pilotes, baldufes, panillos, auques i grans plec de papers de tots colors.

Als costats hi havia estels muntats i desmuntats de paper i de tela, amb cromó i sense estampa.

La Laieta venia tot això, era la petita betes i fils del poble. L'avi, bo i trenant el cànem, la mirava embadalit bellugar-se entre taulell i armari.

A ella la cosa que més li agradava era vendre papers de color. Sabia pel que servien: els grans fulls es tornarien banderetes i cadenes per ornar un carrer el dia del sant del barri. Després de comprar-li el paper, les altres noies li demanaven ajuda; ningú tan hàbil com ella per a muntar l'aranya central, o per a bastir una orla de flors de paper fi, tancant el ninxo del sant de la barriada.

Ella accedia; ho deixava tot fet un maig, i després, al vespre, anava allí i ballava com una desesperada, sense deixar-ne una per dansar, afalagada per tots els minyons del poble.

El temps passava, però, i la Laieta ballava i no es casava.

I és que diu que no sé què deien.

Tingué que venir un espardanyer de ciutat, el qual la demanà. Abans de casar-se els avis li confessaren la veritat, sa vergonya. L'altre contestà que li era igual i es casà i anà a viure a càl avi-sogre, a qui ajudà pacient.

Primer la vella, després el jaio moriren. Aleshores el matrimoni plegà l'espardeyeria, vengué el taulell i l'armari de betes i fils i s'establí a ciutat.

I un dia uns senyors compraren terres en la vila i tot de mestres de cases hi bastiren un palau i uns jardins on hi feren créixer xamoses palmeres i florir flairoses flors.

Tot acabat, arribà la Laieta en un automòbil i en

prengué possessió. Somreia a tothom; a tots els deia: dieu-me tu com sempre..., però anava tota tapada de pells i amb uns capells que espantaven.

Les males llengües prou volgueren mal parlar, cosa inútil: l'Antonet (don Antoni al present), l'espardenyer de Barcelona, el que es casà amb ella quan passava el temps i ella ballava, no la deixava al sol ni a l'ombra.

Flairant, flairant, hom sapigué la veritat.

Això que diu que no sé que deien, és que la Laieta no tenia pare, que en portar-la al món morí sa mare de ràbia i de vergonya i que, és clar, cap del poble podia volguer-la per muller, tot el que podien fer és això que féu el seu *papá*. Sort que vingué el de Barcelona i s'hi casà.

Sort per ell i per ella, perquè el pare, que l'havia seguit sempre de lluny i que s'havia enriquit, en morir li deixà tot i la Laieta es tornà donya Eulària i fou l'enveja de tots.

Just càstig pels que no perdonen els pecats d'altri; escarment pels mal intencionats.

Aquest número de L'ESQUELLA ha estat censurat per l'autoritat militar

ESPLAIS D'UN EXEMPTAT

La placeta dels fracassats

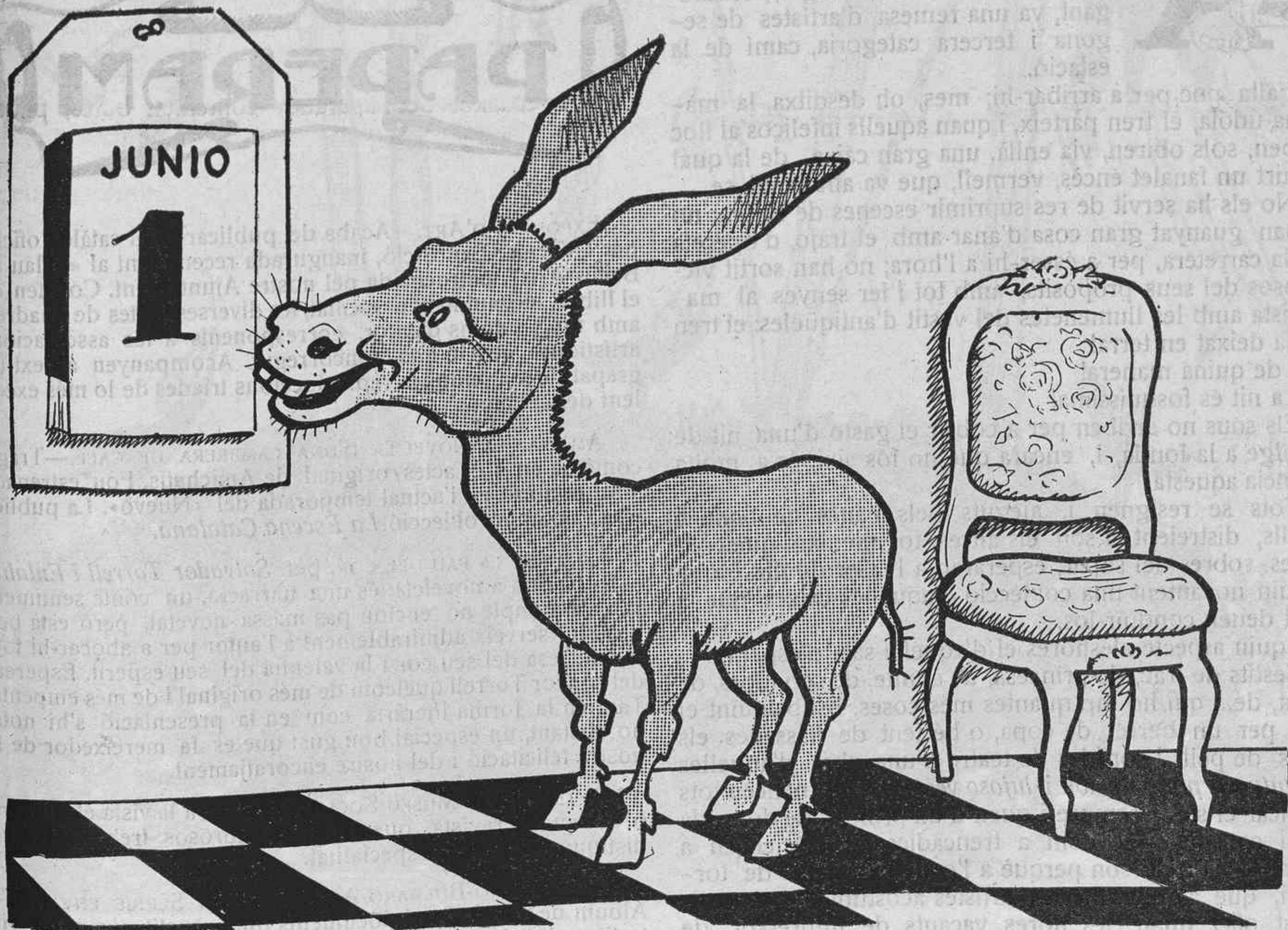
LLA, al cim de Montmartre, en mig d'un barri solitari, rodejada de bancs de pedra que tenen un ambient provincià i sobre la qual cauen de tant en tant les lentes campanades de les vigílies com un clamoreig somniador i místic.

En aquest paratge apartat i romàntic hi acudeixen cada tarde els melancòlics fracassats de tots els ideals, els somniadors de tots els aurífics apoteosis que han vist enfonsar-se la llegenda de llurs vides en el llot de la vulgaritat, o en la buidor d'un viure enguniosament quotidià.

Es coneixen de tots els dies, foscos deixebles d'un mateix mestre, l'immortal Dolor, i entre ells s'ha fet una suau simpatia consoladora.

I quan el buf del ventijol arrossega alguna fulla morta, els ulls dels fracassats la segueixen intensament, comprement potser que l'aproximació de la tardor té per a certes ànimes un melancòlic valor emblemàtic.

Aquests herois donaren el prestigi del seu poder

—Qui ens ho havia de dir, que tal dia com avui ens l'envainariem!..

imaginari entre oripells i posaren un xic d'or de llegenda en el seu viure menesterós en quines portes acostumava a trucar la fam amb el seu puny espectral.

I en van arribant d'altres, mal vestits i tristos, invàlids de còs i llagats de cor; totes les ànimes tenebroses dels fracassats de l'art, de l'amor i de la vida.

I gosem d'aquesta solitària placeta que té una aroma antiga de llàgrimes aixugades, de plors secs i de dolors resignats; on hi han uns arbres esquifits que aixequen els braços al cel com s'imploressin quelcom i on, a l'hora de la posta, arriba el ressò d'un piano llunyà tocat per una bella i desconeguda donzella, de lentes i melancòliques melodies, a les que les ànimes enrunades dels fracassats posen tal vegada la lletra del seu dolor més íntim.

FERRAN CAÑAMERAS

Impressió

AMB els infants a coll, fadigats, esbufegant, va una remesa d'artistes de segona i tercera categoria, camí de la estació.

Falta poc per a arribar-hi; mes, oh desdítia, la màquina udola, el tren parteix, i quan aquells infeliços al lloc arriben, sols obiren, via enllà, una gran caixa, de la qual en surt un fanalet encès, vermell, que va allunyant-se.

No els ha servit de res suprimir escenes de l'obra; no hi han guanyat gran cosa d'anar amb el trajo d'opereta per la carretera, per a ésser-hi a l'hora; no han sortit victoriosos del seus propòsits, amb tot i fer senyes al maquinista amb les llumenetes del vestit d'antiquèles: el tren els ha deixat en terra!

I de quina manera!

La nit és fosquíssima!

Els sous no arriben per a cobrir el gasto d'una nit de hostatge a la fonda, i, encara que no fós així, és a molta distància aquesta.

Tots se resignen i, ajeguts pels bancs de l'andèn aquells, distreient la sòn els altres, tot menjant quelcom de les sobres del sopar, esperaran a l'ésser de dia i que vinguin novament una col·lecció d'aquelles caixes que a ciutat deuen conduir-los.

I quin aspecte aleshores el d'aquella sala d'espera!

Vestits de frac, de princesa, de comte, de servidors, de soldat, de... qui ho sap quantes més coses, i substituïnt el coixí per un berret de copa, o bé fent de flassades els abrics de pells i sortides de teatre d'una obra d'aquelles de *suntuosa presentació* i *lujoso vestuario*, comencen tots a trencar el sòn—sempre i quan d'un principi de dormida pugui considerar-se com a trencadica,—i comencen a trencar-lo aquest sòn perquè a l'endemà és dia de tornar-hi, que aquesta mena d'artistes acostumen a exercir aquest ofici quan les hores vacants de impressor, de manyà, de modista o de llevadora, els permet exercir-lo.

Han transcorregut un parell de quarts.

Una criatura, filla d'una de les adormides princeses, plora.

La princesa mare, que no li passa desapercebut el plany, amorosament l'agafa i l'acarícia, deixant caure, més tard, damunt sa boqueta, l'aliment maternal.

El pit, de quin sols se'n obirava el començament per l'entreobert de l'escot, d'aquell escot a quin hi acudiren amatents tantes i tantes ansioses mirades durant la representació, cercant quelcom de lo que al darrera s'hi ocultava, aleshores ningú en feia cabal, amb tot i quedar completament núu, quan novament s'apoderà el Déu Morfeu de l'encantadora princesa. Ni sisquera en feu esment el mosso d'estació, que devia, mitja hora abans de passar el tren, cridar-los.

Es l'hora del regres.

Tots s'alcen dels bancs. De la manera més breu possible transformen les robes; senten udolar la màquina; el tren se deté enfront l'estació; hi pugen; aquest parteix, sentint-se aleshores—mentre pausadament emprèn la la marxa—el plor d'aquell infant altra volta: el pobre s'ha despertat en aquell instant, i plora perquè es troba un destorb als llavis que li ocasiona mal gust al introduir-se-li dins sa boqueta: l'infeliç els porta completament coberts per una capa de *polvos* baratos, extracte de «patxulí», que, de l'escot de sa mare, han anat pit avall desprenent-se...

TINET

EXPOSICIÓ D'ART.—Acaba de publicar-se el catàleg oficial per a l'actual Exposició, inaugurada recentment al «Palau de Belles Arts», patrocinada pel nostre Ajuntament. Consten en el llibre, elegantment presentat, les diverses llistes de quadres, amb títols i noms d'autor, corresponents a les associacions artístiques que hi han concorregut. Acompanyen al text un grapat de magnífiques reproduccions triades de lo més excel·lent del certàmen.

AMÀLIA, LA NOVEL·LA D'UNA CAMBRERA DE CAFÉ.—Tragicomèdia en tres actes original de Amichatis. Fou estrenada amb bon èxit en l'actual temporada del «Nuevo». La publica en sa notable col·lecció *La Escena Catalana*.

CERCANT LA PAU DEL COR, per *Salvador Torrell i Eulalia*.—No arriba a noveleta; és una narració, un conte sentimental. L'assumpte no enclou pas massa novetat, però està ben descrit i serveix admirablement a l'autor per a abocar-hi tota la tendresa del seu cor i la valentia del seu esperit. Esperem del senyor Torrell quelcom de més original i de més empenta. Tant en la forma literària com en la presentació s'hi nota, no obstant, un especial bon gust que es fa mereixedor de la nostra felicitació i del nostre encoratjament.

BUTLLETÍ DEL MUSEU SOCIAL.—Tenim a la vista el número 61 d'aquesta revista, que conté nombrosos treballs i estadístiques de la seva especialitat.

LES AUSTRO-BULGARO-ALLEMANDS EN SERBIE ENVAHIE.—Album de fotografies i documents que constitueixen un viu testimoni de les atrocitats comeses durant la gran guerra pels soldats dels tres imperis centrals. Els documents i les vistes són dels propis enemics dels aliats i trobats darrerament per

LA CANDIDATURA MONÁRQUICA

«Justo castigo a su perversidad».

aquests últims. Veritablement produeix horror i fàstic passar els ulls per aqueixes planes doloroses i repugnants a la vegada. Tirem-hi un vel?...

UN SEÑOR BIEN AMUEBLADO.—Noveleta original del conegut escriptor Joaquim Belda. Vé insertada en el darrer número de «Los Contemporáneos».

POESIES.—Recull de composicions originals de Na Remei Morlius. Formen en el darrer fascicle de «Lectura» (Biblioteca d'Autors Catalans).

EXCURSIONS.—Noticiari mensual de la Secció Excursionista de l'Ateneu Enciclopèdic Popular.

SEPT SCIENCIES

DES DE MALLORCA.—L'ENSAIMADA

L'ensaïmada mallorquina és d'una pasta misteriosa. Aquella tobor, aquell bufat, aquell estarrufament, aquella solidesa volàtil, aquella espessor diguem-ne etèrea, no es poden confondre amb res del món.

El menjar-se una ensaïmada mallorquina no és rosegar, ni xuclar, ni mastegar, ni xarrupar, ni beure. Es una mena de fluid que ompla la boca de dolcesa i que no se sap on s'encamina: si coll avall o nas amunt. Un cop gaudit el gust que té, s'evapora ella mateixa sense que el ventrell en tingui esment. Un se diu: «Jo sé del cert que he sentit una sensació delitosa que m'ha passat per lo més pregon dels sentits i ha desaparegut en el no Res.» L'ensaïmada és com la claror. Se rep i se sent i retorna sense deixar rastre en el còs. L'atipar-se d'ensaïmada és com pendre una soleiada. Nodreix i escalfa, i no en parlem més. Com tants misteris de la terra, morirem sense poder-la entendre.

Plini i Strabó crec que ja en parlaven en les seves obres completes, que no havem tingut temps de fullejar, perquè a Mallorca no es té temps de res. El primer parla d'una pasta dedicada a Minerva, allí a Delfos, que sols podia criar-se a les vores del mar llatí (que allavors no era llatí) i estem segurs que era l'ensaïmada, i el segon en un dels seus viatges que va fer pel Mare Nostrum (i allí on diu Nostrum vol dir Seu) al passar per Formentera, diu que li varen donar un nèctar fet d'una certa pasta-flora i que els mariners al provar-la van entonar una lloansa als Déus llars i a les Deeses llares, i en varen dur mitja dotzena al temple d'Astarté d'Iviça, perquè els sacerdots, del tal temple, se les mengessin en nom de la tal deesa, lo que prova, palesament, que ja aquell nèctar no era beguda, havia d'ésser els fonaments de lo que avui és l'ensaïmada: menjar de déus i de redéus, de sacerdots i classes passives.

De l'Edat mitja, tan obscura, no havem pogut trobar cap manuscrit que en parli ni que l'anomeni. El mateix beat En Ramon Lull, que en el seu llibre portentós de «Contemplacions» i altres cosetes, parla de tantes meravelles, no l'havia contemplada, i si en menjava s'ho ha callat per motius, tal volta, d'ascetisme. El tenir forma de turbant ens fa creure que els alarbs la coneixien i l'esti-

maven, però no tenim res que ens ho demostrï, ni cap document migeval; però si en l'Edat mitja no figura ni an els Còdices més incunables, a l'arribar al Renaixement i descobrir-se les Amèriques, la pasta local que estudiem va assolir els millors jorns de glòria. D'altò en va venir la xacolata, i tots sabem que amb el xacolata l'ensaïmada passa a ésser un símbol, un dogma i una tradició. El soconusco i el suca-menjo no poden anar separats. El dia que l'un desaparegués l'altre moriria d'enyorança i s'hauria perdut una fita de la bella illa de Mallorca.

Perqué ho és tant de mallorquina l'ensaïmada, que s'ha provat de fer-la emigrar i no s'ha pogut. S'ha portat la farina, el sucre, els forns, l'aigua, el greix, els que la fan i els que la vetllen; l'han pastada els mateixos homes, l'han cuïta amb pins de Formentor, i lluny de Mallorca ha fracassat. La forma ha sortit, però el fondo, mail! La pasta hi era, però l'esperit s'havia volatitzat. Quedava el còs i no hi havia l'ànima, i per més que fessin i desfessin, l'ensaïmada sortia fòssil d'excavació, de museu; no bategava, no tenia sang ni cèlules, ni cèdula ni nirvis. Sortia del forn que ja era antiga, feta pols i cendra de mòmia, i com que perduda l'essència havia perdut el misteri, aquell fluid es tornava pasta i oh, càstig de l'emigració! fins feia de mal pair.

El secret de que l'ensaïmada només floreixi an aquesta illa s'ha de cercar en lo més ignot. Els anàlisis no demostren res. Els químics més eminents s'hi perden i els forners també. Tal volta els moviments curvilinis o els principis fundamentals de Newton ens guiarien. Tal volta els moviments d'inèrcia d'En Huygens o els vents cardinals o la brújula, poden influir en una pasta que no és matèria, en una pasta que no hi ha qui la pasti. Laplace, ja diu que lo invisible influeix damunt de lo visible, i Kant és del mateix parer, així és, que té de cercar-se la solució d'aquest problema en lo més amagat de la ciència.

Nosaltres, modestos pensadors, creiem que hi pot influir el mar, quan aquest mar és mediterrani i volta a una illa, perquè... sia illa. El mar en tot temps ha tingut misteris que encara no s'han esbrinat amb mètode i precisió. El mar, anàvem a dir que és una capsa tancada, però no ho volem dir, perquè no ho és. El mar és obert a tots els naufragés. Les mateixes marejades trastornen d'un modo desconegut a les plantes com a les persones. Una illa que no és altra cosa que un cercle d'aigua ple de pedra, i un pilot de pedra voltat d'aigua i (que encara no sabem prou bé si va omplir-se primer o va buidar-se), també podrien ésser causes de la qüestió que tractem. Tot això són motius incerts que podrien donar peu a un estudi conscient del perquè i el com de l'ensaïmada, amb totes les conseqüències, estudis que ens pensem fer així que tinguem uns quants anys en vaga pera dedicar el nostre esforç en pró de qüestió tan espessa.

Mentrestant mengem l'ensaïmada; si és que l'ensaïmada és menjar, i flairem-la, si és que és una flor, i suquem-la, si és per suca-mulla, però això sí, mengem-la a Mallorca, que hi ha plantes com hi ha aliments que són d'esperit regional. L'ensaïmada és una substància que no pot ésser sindicada. L'obrer, arreu, podrà menjar-ne si és que li plau, però ella, en si, no serà mai lo que se'n diu una qüestió sindicalista, ni internacional, ni obrera.

XARAU

Aquest número ha passat per la censura

TELÓ ENLAIRE

NOVEDADES

Recordarem amb fruïció la vetlla del benefici d'En Morano, que ens feu sentir el veritable art—vès qui ho diria!— amb una obra echeegarayesca, *En el seno de la muerte*. Molts aplaudiments i ben merescuts.

Aqueixa companyia s'acomiatà del públic i vingué tot seguit la del «Teatro de la Comedia», de Madrid, estrenant una formosíssima obra, *La casa de la Troya*, de costums gallegues. De una notable novel·la de l'afortunat Pérez Lugín, n'ha fet En Linares Rivas, una bella obra teatral, que interessa, commou i s'escolta amb deleitança. Davant la sèrie de tipus, quadres i escenes originalíssims i pintorescs, l'espectador no pot menys de entregar-se convençut i acaba per aplaudir frenèticament.

Veritat és que l'execució ajuda en gran part a l'èxit, que pot qualificar-se d'espontani.

Les senyores Alba i Mesa, les senyoretetes Carbone i Jiménez, i els senyors Bonafé, Espantaleón i Zorrilla, esplèndits.

PRINCIPAL PALACE

La gentil *Paquita Escribano* està fent les delícies del públic d'aquesta casa, cada dia més nombrós i distingit.

Segons m'informaren aviat debutarà un número sensacional: la famosa estrella parisenca *Mistinguett*.

Una bona pensada!

ESPAÑOL

El darrer vodevil estrenat, porta per títol *Totes en camisa*. Me sembla que la cosa és clara; i com que el nom ja's porta la salsa i ell mateix se fa la propaganda, crec inútil dir-ne res més.

Els amics de la verdura
estan al seu element;
i davant de les camises...
disfruten tots de valent.

POLIORAMA

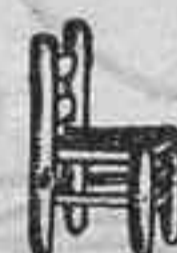
Segueix, cada dia més crescut, l'èxit de la celebrada comèdia *La muchacha que todo lo tiene*.

GOYA

Ahir, dijous, degué tenir lloc el debut de la companyia còmica del «Teatro Lara», de Madrid.

Per a funció inaugural estava anunciat un programa extraordinàriament suggestiu. Imaginin-se que's començava amb la bellíssima comèdia *Cobardias*, d'En Linares Rivas, èxit sorollós d'aquesta companyia, que fou la que va estrenar-la a Madrid. I per a plat fort una novetat interessant a no poguer més: l'estrena de *La honra de los hombres*, comèdia en dos actes del il·lustre dramaturg Jacinto Benavente.

Augurem a la companyia del «Goya» un succés formidable i a l'amic Blasco una fructuosa campanya.

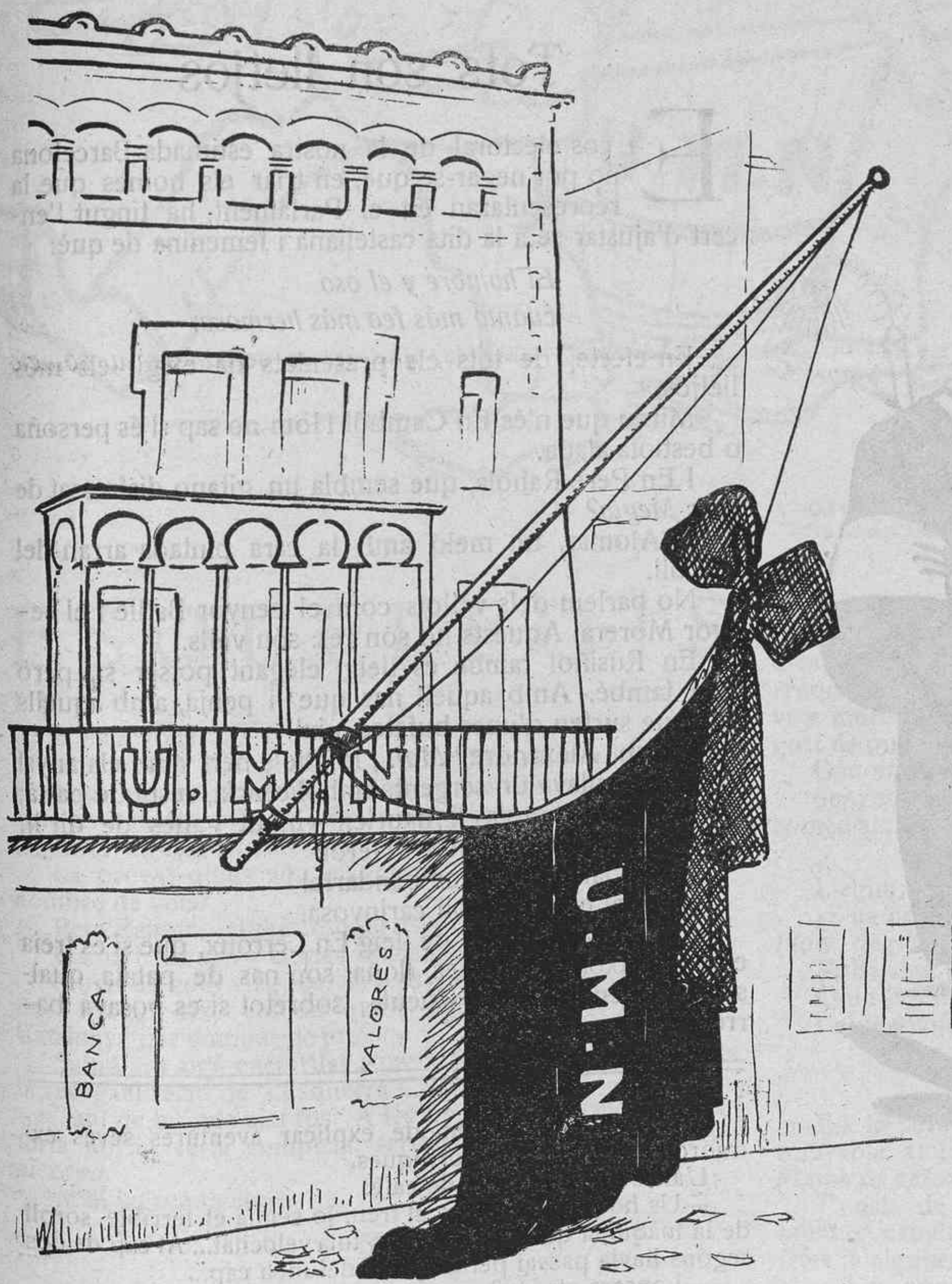

Nota del matí

Baixa'l Sol de la muntanya
per entre un crestell de pins;
amb son petó daurat banya
camps, molses, arbres, camins.
La lluna, ample, satisfeta,
ha aclarit la fosquetat;
ha ofegat tota estrelleta
des del cel immaculat.
Se'n entorna concirosa:
fon ses galtes, perd el brill
que duia en el cel gelosa
del festeig de cada grill,
quan la nit magnífica
deixava reveni'ls prats,
i la terra al Sol bullenta,
queia en dolces ansietats.

Pobra difunta, tan bones cols que cuinava!...

J. COSTA I POMÉS

ELS DEPORTS

El *Barcelona*, amb tot el seu bon intent ens preparà una exhibició futbolista aliada, que per lo bombejada era ja esperada amb impaciència.

Diem tot seguit que, si bé aliats i bons soldats de França, amb això de la pilota no hi entenen gran cosa; no passà d'un equip de tercer ordre i lo més lamentable sense cap figura ni element de primera.

Si fossim germanòfils, diríem allò d'un equip per l'Espanya i el Marroc; però com que no ho som, reconeixem que aquells nois plens de voluntat no poden dir-se representants ni del futbol francès i menys del futbol aliats; tot lo més del de Vitry, que estan a igual altura que els de Granollers o altre població *comarcal*.

En aitals condicions, no és d'extranyar les victòries del *Barcelona* que fins anà a demanar reforç a Madrid, Bilbao i Terrassa, lo que demostra amb quina bona fè s'havia pres aquesta *tournee*.

Per això, el públic no se sentí defraudat; agrada tant veure guanyar... I en efecte, tot eren bones cares i somriures;

en canvi, quan se perdé a Madrid, molts d'ells volien expurgar a tots els equipers.

Però si els de fora no plagueren, no fou aixís per En Sésimaga, xutador brutal i posseint grans condicions.

Un s'explica quasi satisfactoriament la palliça de Madrid, quan se veu jugar a aquest xicot; bé és veritat que en les *Arenas* no tot son feres i que també hi han molts *mansos*... Raó de més perquè el Club no el deixés venir sol; un esbirro encarnat en un individu de la Junta, no el deixava ni a sol ni aombra; fins de tant en tant li parlava en basc com per a recordar-li el seu deure, que era a Bilbao i no aquí. Feia bé, perquè és llaminera la seva presència.

A mar hi hagué el Campionat de Catalunya de Rem organitzat pel C. M. C. A. D. C. I. B; per més extrany que sembli, guanyaren els *reals*. Entre lo migrat de concurrència (val a dir que el dia ne fou la sola causa) i el pès de la derrota, resultà allò més fret que el Puigmal.

Per això s'hi encosipà tanta gent!

STOP

Tots són lletjos

EL cos electoral de la nostra estimada Barcelona no pot negar-se que, en triar els homes que la representaran en el Parlament, ha tingut l'encert d'ajustar-se a la dita castellana i femenina de què:

*El hombre y el oso
cuanto más feo más hermoso.*

En efecte, de tots els presentats ha elegit els més lletjos.

Mireu que n'és En Cambó! Hom no sap si és persona o bestiola alada.

I En Pere Rahola, que sembla un gitano disfressat de *Luis Megia*?

I l'Alomar, un meló amb la cara pintada arran del corcoll.

No parlem dels vellots com el senyor Batlle i el senyor Morera. Aquests no són res: són vells.

En Rusiñol també és lleig; elegant potser sí, però lleig també. Amb aquell nas que li penja, amb aquells ulls que surten d'unes bufetes, uix!

I don Alexandre? *Ma!*... lo que's pert amb els anys! Abans semblava un sergent, amb llicència, vestit de paísà; i a qualsevol donota li haurien vingut ganas de dir-li, com els seus companys a l'Herói:

—Bandarra, més que bandarra!

La qual cosa és molt carinyosa.

Avui, mireu si n'és de lleig En Lerroux, que si es treia els mostatxos i els lentes, donat son nas de patata, qualsevol el pendria pel «Cucut», sobretot si es posava barratina.

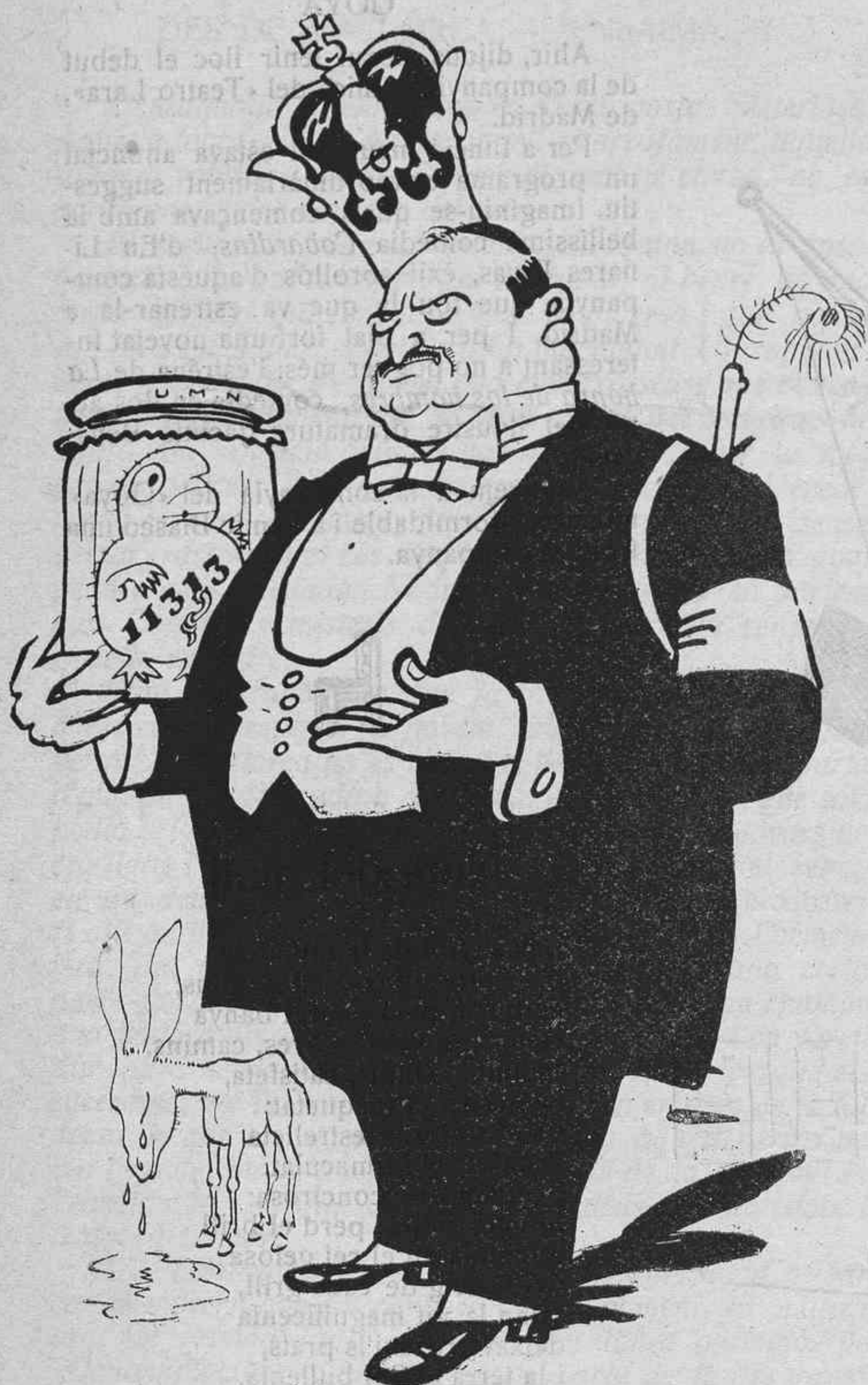
En Palauderies és amic de explicar aventures seves extraordinàries, coses terrorífiques.

L'altre dia, a la taula de cafè:

—Us ho juro; arribava el tren; jo sentia el terrible soroll de la màquina que s'apropava a tota velocitat... Al cap de dos segons havia passat per damunt del meu cap...

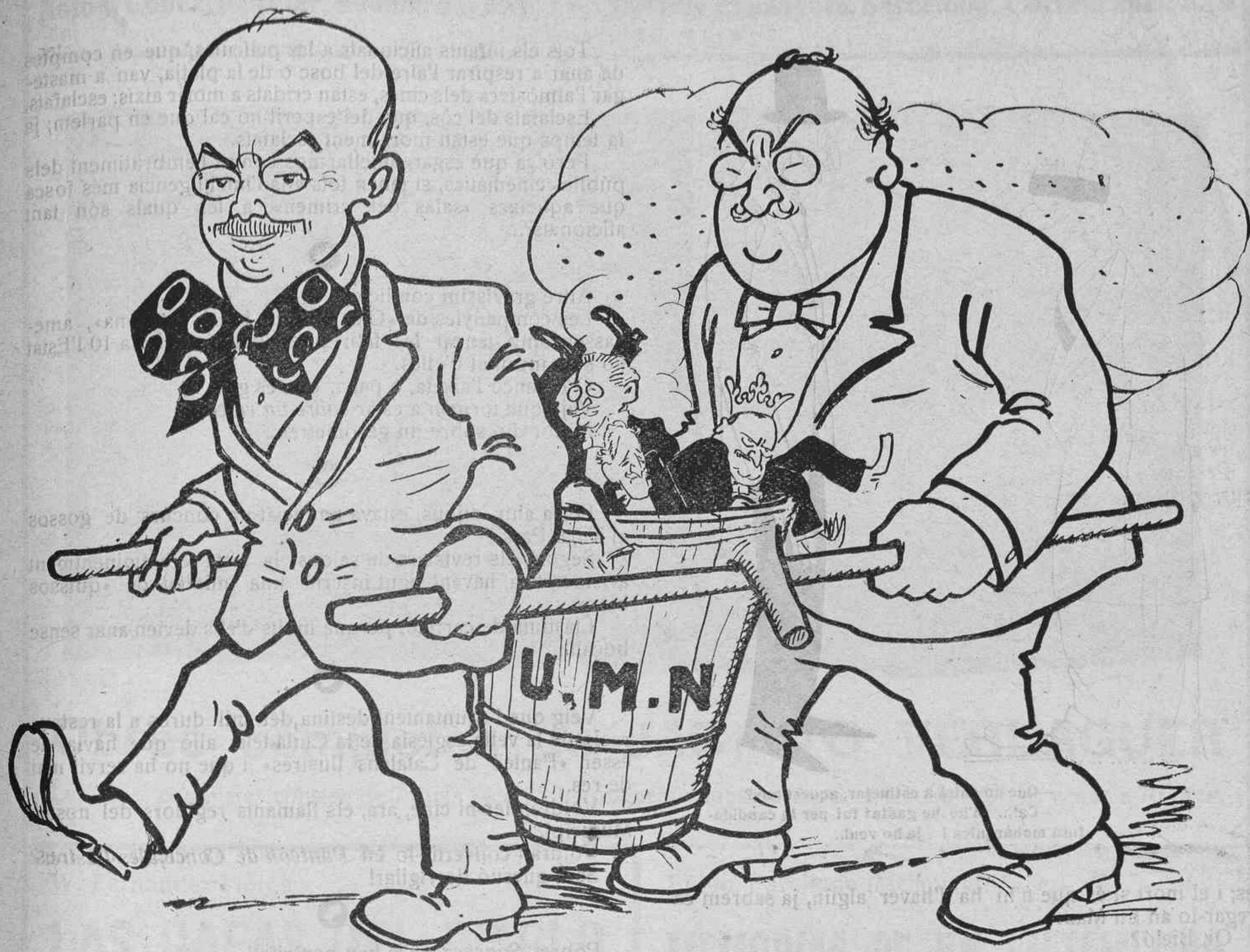
—I encara ets viu?

—Oh, és que jo m'estava a dessota del pont.

EL PART DE LES MUNTANYES

—Tants quartos gastats amb llevadora... i té, una granoteta!

—On anem ara amb això?
—On hem d'anar!... A abocar-ho al carro de les escombraries.

ESQUELLOTS

Ja hem votat!

Hem votat i hem guanyat; puix si bé no han sortit triomfants tots els candidats que nosaltres volíem treure victoriosos, en canvi sentim la joia de veure com la majoria, no les majories, és essencialment esquerrana i catalanesca.

La prova: quins són els noms que s'han endut major nombre de vots?

Pere Rahola—el més esquerrista de la «Lliga».

Gabriel Alomar—el més catalanista dels republicans.

Mireu-ho com vulgheu, això és un fet i això és encoratjador. Perquè això vol dir que el poble estima la Llibertat i Catalunya per damunt de tot.

Sabrà ara algú encarrilar aqueix viu estat d'opinió cap a la reorganització de l'Esquerra Catalana?

Tant de bò que així fos. A les pròximes eleccions la victòria nostra seria completa, seria fatal, encara que anéssim al copo.

M'hi jugo una copa.

Déu n'hi doret del pa moreno!...

Nosaltres—poc sortosos en totes les coses—encara tenim la desgràcia de haver de menjar pa de blat de moro.

Per cert que havem observat una cosa ben curiosa: com més negre és, aqueix pa, més bo el trobem. Va durar uns dies que, certs forners, no sé si amb el bon intent de fer parrròquia o què, el servien de un color pàl·lid, que no arribava a morenor... Allò era infernal, cavallers!... Gust de cals, gust de guix, gust de cent mil diables i cap de bó!...

Déu *mos* el dongui negre del tot!

Senyors flequers: un xic més de *naturalitat* en la vostra comèdia!...

Llegim:

«S'ha desistit, enguany, de celebrar la *Festa de Infants i Flors*, degut a les actuals circumstàncies».

Maliatsiga les circumstàncies!... Aixís us reventessiu!

Quin pecat han fet les flors?

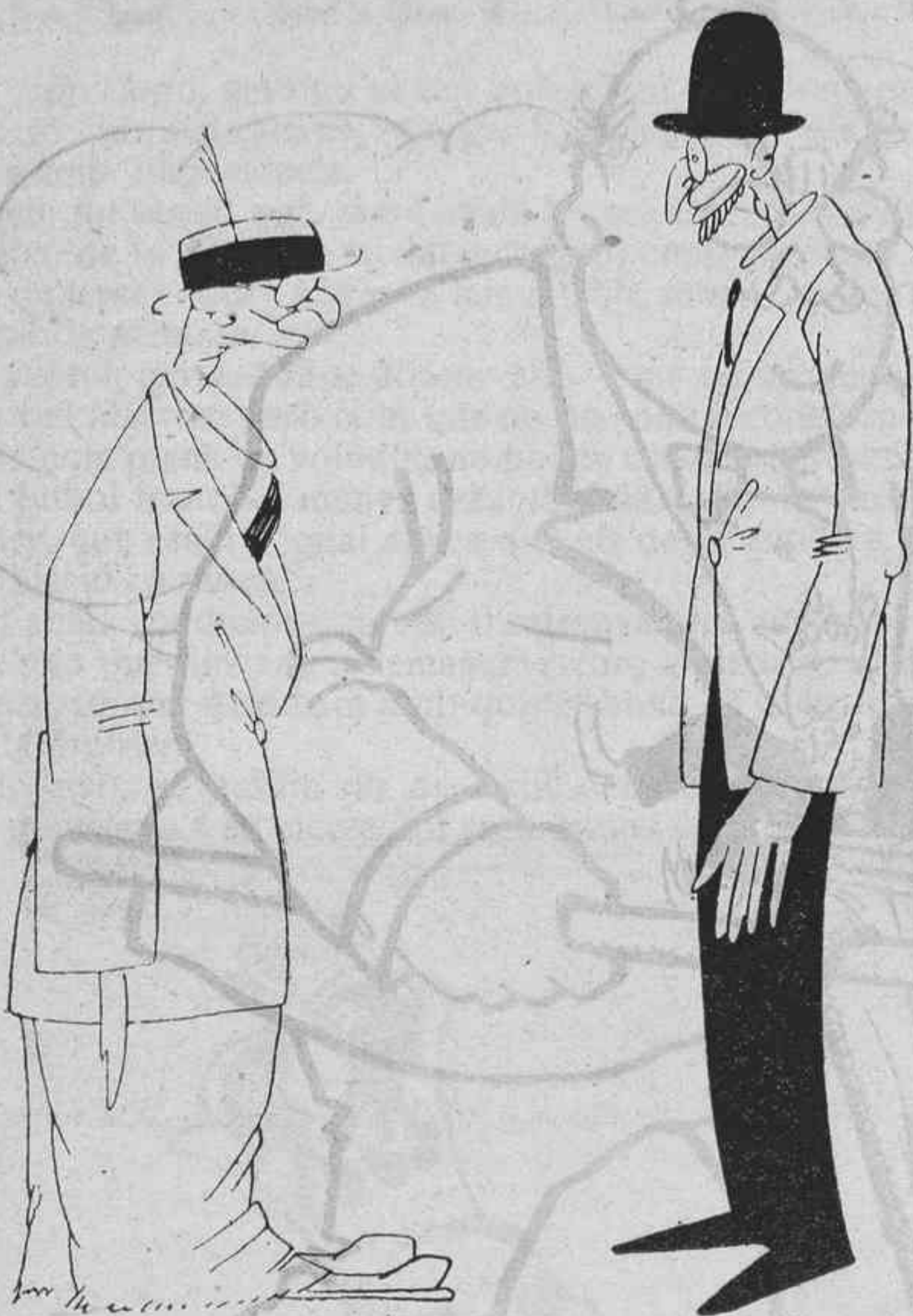
I quina culpa hi tenen els infants?

En la seva admirable conferència, el nostre diputat i entranable amic Gabriel Alomar donà a conèixer el seu programa de reformes polítiques.

Consta de tretze punts, el tal programa; i sobre aqueix número cabalístic, sinistre per al pobres d'esperit, han sigut fetes ja algunes ironies.

—Un punt menos que En Wilson—deia un.—Tretze punts?... Al cap de l'any un de mort!—afegia l'altre.

Però això són xerrameques. A Reus per un punt no diuen

—Que no anirà a estiuajar, aquest any?
—Ca!... M'ho he gastat tot per la candidatura monàrquica i ja ho veul...

res; i el mort si és que n'hi ha d'haver algú, ja sabrem carregar-lo an En Maura.

Oi, Bieló?

Havem donat una ullada general a la Exposició d'Art.

Opinió, així, *in grosso modo*:

Que els organitzadors han fet un disbarat, fent presidir el certàmen al famós Fortuny. Oh, oh, oh!... En quin cap ha capigut una aital burrícia!

No veuen que així el públic, els intel·ligents i els profans, tenen ocasió i motius de fer comparances entre la pintura d'aquell senyor de Reus i els pinta-mones barcelonins d'ara?

Oh, oh, oh!...

I còm queden ara els socis de Sant Lluc, i els cubistes, i els impressionistes... i etcètera?...

Amb això havien de pensar-hi!

Els metges municipals han tingut el bon acert d'advertir als veïns, que s'han extès per Barcelona infinitat de casos de verola.

Aquesta ens faltava; després del pa moreno, la verola negra.

Menos mal que això de la verola sempre tendeix a una vasta *il·lustració* ciutadana...

Perquè si l'epidèmia es propaga gaire, d'aquí mig any... tots «gravats».

A Valence (França), han mort esclafades una cinquantena de criatures, conseqüència de una alarma en un cine.

Lo mateix passarà qualsevol dia a Barcelona.

Tots els infants aficionats a les pel·lícules, que en comptes de anar a respirar l'aire del bosc o de la platja, van a mastegar l'atmosfera dels cines, estan cridats a morir aixís: esclafats.

Esclafats del còs, que del esperit no cal que en parlem; ja fa temps que estan moralment esclafats.

Però ja què esgargamellar-nos contra l'embrutiment dels públics cinemàtics, si tenen tots ells l'intel·ligència més fosca que aqueixes «salas del crimen» a les quals són tant aficionats?...

Altre gravíssim conflicte.

Les companyies de «Gas Lebón» i «La Catalana», amenaassen amb tancar les fàbriques si abans del dia 10 l'Estat no s'ha incautat d'elles.

O el tanco l'aixeta, o paga, que és gata.

Vaja que tornem a estar *sobre un volcán*.

Millor dit, sobre un gasòmetre!...

Per a ahir, dijous, estava anunciat un concurs de gossos al Turó Park.

Segons els revisters de salons, la festa era eminentment aristocràtica, havent sigut inscrits una infinitat de «quissos bien».

Llàstima de carretó, perquè molts d'ells devien anar sense boçall...

Veig que l'Ajuntament destina déu mil duros a la restauració de la vella església de la Ciutadela, allò que havia de ésser «Panteó de Catalans Ilustres» i que no ha servit mai de res.

Voldran fer-hi cine, ara, els flamants regidors del nostre Municipi.

Voldran convertir-lo en *Panteón de Concejales Ilustres*? Serà qüestió de vigilar!

Pobres *Sánchez*, se'ls han ben rifat!

Ens comuniquen de Ca la Ciutat que els municipals acaben de estrenar un nou trajo d'hivern.

Imaginu-vos!... Un vestit d'hivern ara que entrem a les fortes calors.

Pel sastre municipal no deu resar aquell adagi que diu: «hasta cuarenta de mayo, no te quites el sayo».

Menos mal que per Nadal els vestiran d'estiu.

I... *váyase lo uno por lo otro*.

ACUDITS

Un senyor acaba d'adquirir la roba i el «quarto» en el despatx d'una casa de Banyes de platja.

—Si és servit—li diu la dependenta.—Aquí té la llauneta amb el número corresponent.

—Ah, sí?... I què n'haig de fer d'això?...

—Fiqui-se-la a la butxaca.

—I per a què serveix?...

—Per a reconèixer els ofegats.

Una senyora compassiva està aconsolant a un nen que gemega al mig del carrer.

—Però perquè plores, maco?

—Perquè s'ha calat foc al Col·legi, i s'ha cremat tot.

—Pobret!... I et sap greu perquè ara no podràs anar a aprendre de lletra? ...oi?

—Noooo!... Es que el mestre s'ha salvat!

Antoni López, llibreter, Rambla del Mig, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: apar. n.º 2
TELEFONO 4115

Obres completes de JACINTO VERDAGUER

Les obres completes consten de 7 toms 14 x 22 luxosament enquadernats amb tela inglesa i es venen a 70 ptes.

W. Fernández Flores

LAS GAFAS DEL DIABLO

Novela premiada por la Real Academia Española

Un tomo

Pesetas 3

Pablo Parellada (Melitón González)

MEMORIAS DE UN SIETEMESINO

Un tomo

Pesetas 4

GABRIEL ALOMAR

La columna de foc

Pròleg d'En SANTIAGO RUSIÑOL

Un tom en 8.º, pessetes 3

NUEVA EDICIÓN

EPISTOLARIO

por Angel Ganivet

Un tomo

Pesetas 5

Edicions populars Santiago Rusiñol

EN JOSEPET DE SANT CELONI

NOVEL·LA

Un tom, pessetes 1'25

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios, si no's remet, ademés, un ral per a certificat. Als corresponals se'ls otorguen rebaixes.

ELS VOTS DE LA «U. M. N.»

A la Primavera, tot floreix.